

MAȘINA SE OPREȘTE

EDWARD MORGAN FORSTER

I.

NAVA SPAȚIALĂ

Imaginați-vă, dacă puteți, o cămăruță hexagonală ca un fagure de albină. Camera nu e luminată prin intermediul unei ferestre și nici de o lampă, dar cu toate acesta e plină de o strălucire plăcută. Nu există ventilatoare, și totuși aerul este proaspăt. Nu există nici un instrument muzical, și totuși, în momentul în care începe contemplația mea, această cameră vibrează de sunete melodioase. Un fotoliu în centru, lângă el un birou – aceasta e toată mobila. Și în fotoliu stă o femeie înaltă cam de 5 picioare și avînd o față foarte albă. Ei îi aparține această cameră.

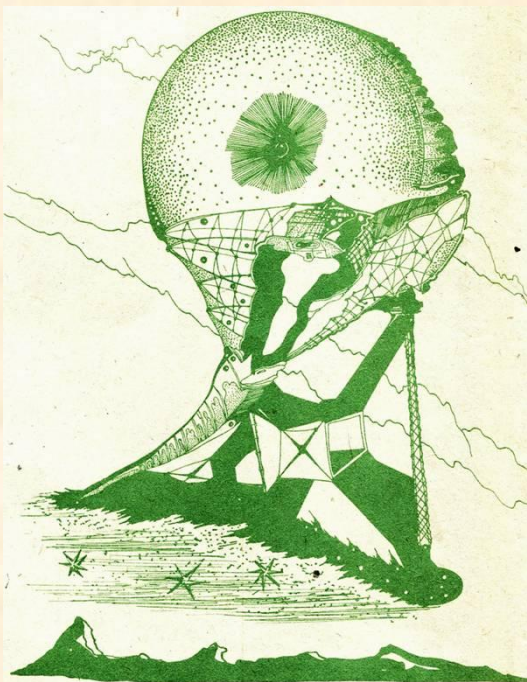
O sonerie electrică sună.

Femeia atinse un întrerupător și muzica se opri.

„Trebuie să văd cine este” – gîndi ea și își puse fotoliul în mișcare. Ca și muzica, fotoliul era acționat mecanic și o duse pînă în cealaltă parte a camerei, unde insista soneria:

— Cine e? întrebă ea.

Avea vocea iritată, întrucît fusese întreruptă deseori de cînd începuse muzica. Cunoștea cîteva mii de persoane; în cîteva direcții relațiile umane avansaseră considerabil. Dar cînd ascultă în radioreceptor, întreaga-i față fu un zîmbet și spuse:

— Foarte bine. Să stăm de vorbă. Mă voi izola. Nu aștept să se întâmple nimic important în următoarele cinci minute, deci pot să-ți acord cinci minute, Kuno. Apoi trebuie să-mi țin prelegerea despre „Muzica în perioada australiană”.

Atinse butonul de izolație, așa încât să n-o mai deranjeze nimeni. Apoi acționează asupra întrerupătorului de lumină și cămăruța fu inundată de întuneric.

— Zi repede! spuse ea iritată. Zi repede, Kuno. Mă aflu în întuneric și îmi pierd timpul. În nu mai mult de 15 secunde apără o lumină albăstruie și în curînd putu vedea imaginea fiului său care trăia pe cealaltă parte a Pămîntului; în același timp și el putu vedea imaginea mamei sale.

— Kuno, cît ești de încet!

El zîmbi.

— Îți cam place să hoinărești.

— Te-am mai căutat, mamă, dar erai întotdeauna ocupată sau izolată. Am ceva special să-ți comunic.

— Ce e băiete? grăbește-te. De ce nu mi-ai transmis prin poșta pneumatică?

— Pentru că prefer să-ți spun personal. Vreau...

— Ei, bine?

— Vreau să vii să mă vezi!

Vashte îi urmări fața în imaginea albăstruie.

— Dar te văd! exclamă ea. Ce dorești mai mult?

— Nu vreau să te văd prin ecran, spuse Kuno. Nu vreau să-ți vorbesc prin mașina asta plictisitoare.

— O, spuse mama sa, puțin impresionată. Nu trebuie să spui nimic împotriva mașinii.

— De ce nu?

— Nu se cade.

— Vorbești ca și cum Mașina ar fi fost construită de vreun zeu, strigă băiatul. Cred că te rogi. Ei, cînd ești nefericită, nu uita că mașina a fost făcută de oameni.

— Dar ție îți sugerează stelele vreo idee? Ce interesant trebuie să fie, povestește-mi.

— Mie mi se pare că seamănă cu un om.

— Nu înțeleg.

— Cele patru stele mari sînt umerii și genunchii omului. Cele trei stele

din mijloc seamănă cu centurile pe care le purtau oamenii înainte, iar celelalte trei stele agățate seamănă cu o sabie.

— O sabie?

— Oamenii purtau săbii ca să omoare animale și alți oameni.

— Nu mi se pare o idee grozavă, dar oricum e originală. Când ți-a venit ideea asta prima dată?

— Într-o navă.

Kuno se opri, și ei i se păru că fiul ei se întristase. Nu era sigură, pentru că mașina nu transmitea și nuanțe ale expresiei. Dădea numai ideea generală a persoanelor – o idee care era destul de bună pentru un scop practic, gândi Vashti.

Inefabila creștere, care era considerată ca o esență a relațiilor de către o filosofie discreditată, era total ignorată de mașină, tot așa cum inefabila creștere a unui strugure era ignorată de fabricanții de fructe artificiale. Ceva „destul de bun” fusese cu mult timp în urmă acceptat de rasa noastră.

— Adevărul e, continuă el, că aș vrea să mai revăd stelele astea; sînt niște stele ciudate. Și n-aș vrea să le văd din navă, ci de pe Pămînt, așa cum au făcut-o strămoșii noștri cu mii de ani în urmă. Vreau să vizitez Pămîntul.

Ea fu șocată.

— Mamă, trebuie să vii, măcar să-mi explici ce găsești rău într-o vizită pe Pămînt.

— Nu găsesc nimic rău, răspunse ea, controlîndu-se. Dar nici nu găsesc vreun avantaj. Suprafața Pămîntului nu este decît praf și noroi, nici o urmă de viață. Și, în afară de asta, ai nevoie de un respirator pentru că altfel aerul rece te ucide. Aerul ăsta ucide pe oricine.

— Știu, dar cred că îți dai seamă că îmi voi lua toate măsurile de prevedere.

— Și apoi...

— Da?

Se gîndi puțin și își alese cuvintele cu grijă. Fiul ei avea un temperament ciudat și voia să-l convingă să nu facă această expediție.

— Este contrar spiritului erei! afirmă ea.

— Asta înseamnă că ești contra mașinii?

— Într-un fel, dar...

Imaginea lui de pe ecran păli.

— Kuno!

Kuno se izolase.

Pentru un moment, Vashti se simți singură.

Apoi aprinse lumina și la vederea camerei ei, plină de strălucire și presărată de butoane electrice, se învioră. Erau butoane și comutatoare – peste tot – butoane pentru mâncare, pentru muzică, pentru haine. Apoi mai era butonul pentru o baie fierbinte, prin apăsarea căruia din podea apărea un bazin din imitație de marmură, plin cu apă caldă, plăcut mirositoare. Mai era și butonul pentru apă rece. Exista și butonul care producea literatură. Și, desigur, mai erau și butoanele cu ajutorul cărora comunica cu poselinii ei. Deși nu conținea nimic, camera era în legătură cu tot ceea ce iubea în lume.

Următoarea mișcare a lui Vashti fu să închidă comutatorul de izolare și toate acumulările din ultimele trei minute izbucniră. Camera se umplu de zgomote produse de sonerii și tuburi acustice. Cum arăta noua mâncare? Putea s-o recomanda? Avusese ea vreo idee în ultima vreme? Ar putea cineva să-i împărtășească ideile? Și-ar lua ea angajamentul să viziteze creșele la o dată apropiată? Să zicem, într-o lună.

La cele mai multe din aceste întrebări își răspunse cu iritare – o caracteristică în creștere în această eră a vitezei. Ea spunea că noua mâncare e groaznică. Că nu-și putea lua angajamentul să viziteze o creșă. Că nu poate avea o idee proprie, dar că i se împărtășise una – că patru stele în interiorul cărora se află alte trei seamănă cu un om, se îndoia de conținutul acestei idei. Apoi întrerupse legăturile, căci era timpul să-și țină lecția despre muzica australiană.

Sistemul greoi al instrumentelor fusese abandonat de mult, nici Vashti și nici auditorul ei nu se clinteau din camerele lor. Ea stătea așezată în fotoliu și vorbea, în timp ce ei o ascultau și o vedeau destul de bine din fotoliile lor. Deschise cuvântul cu o referire nostimă la muzica din epoca pre-mon-golă și continuă descriind marele avânt pe care îl luase muzica în perioada următoare cuceririi chineze. Inaccesibile și primitive erau metodele lui I-San-So și ale școlii din Brisbane, i se părea că studiul lor ar putea să răsplătească un muzician din ziua de astăzi: aveau prospețime și aveau, mai presus de toate, idei.

Lecția sa, care dură 10 minute, fu apreciată, și, la sfârșit, ea și mulți dintre cursanții ei ascultară o prelegere despre mare. Marea era generatoare de idei, vorbitorul o vizitase recent. Apoi Vashti mîncă, vorbi cu mulți prieteni, făcu o baie și își comandă patul.

Patul nu era pe placul ei. Era prea mare și ei îi plăceau paturile mici. Orice plângere ar fi fost fără rost pentru că dimensiunea paturilor era aceeași în toată lumea și orice încercare de a obține o altă dimensiune ar fi implicat o modificare în mașină. Vashti se izolă și trecu în revistă tot ce se întâmplase de când își comandase patul ultima oară. Idei? Aproape de loc. Evenimente? Să ia invitația lui Kuno drept un eveniment?

Lângă ea pe birou se afla o rămășiță a epocii dezordinii – o carte. Aceasta era Cartea Mașinii. În ea se găseau instrucțiuni împotriva oricărei întâmplări neprevăzute. Dacă îi era cald sau frig, sau era abătută, sau nu-și găsea un cuvânt, se ducea la carte și aceasta îi spunea pe ce buton să apese. Comisia mondială o publicase.

Stînd în pat, luă cartea în mînă. Aruncă o privire prin camera luminată, ca și cum cineva ar fi urmărit-o, Apoi, pe jumătate rușinată, pe jumătate veselă, murmură: „O, Mașină!, O, Mașină!” și duse volumul la buze, îl sărută de 3 ori, își clatină capul de 3 ori și de 3 ori simți delirul supunerii. Ritualul continuă, deschise cartea la pagina 1367 unde se găsea orarul navelor din insulele din emisfera de sud, sub pămîntul cărora trăia, spre insulele din emisfera de nord unde trăia fiul ei.

Gîndi: „Am timp”.

Stinse lumina și adormi. Se trezi, aprinse lumina, mîncă și schimbă cîteva idei cu prietenii ei, ascultă muzică și participă la cursuri, stinse lumina și se culcă. Deasupra ei, în jurul ei, zumzăia în permanență Mașina; nu sesiza zgomotul Mașinii pentru că fusese născută în acest zgomot. Se trezi și aprinse lumina.

— Kuno!

— Nu vreau să vorbesc cu tine, răspunse el, pînă cînd nu vii la mine.

— Ai fost pe Pămînt de cînd am vorbit ultima oară?

Imaginea lui dispăru.

Ea consultă din nou cartea. Deveni nervoasă și se așeză din nou în fotoliu și îl dirijă spre un perete care se deschise la o simplă apăsare pe un buton. Prin deschizătură văzu un tunel care șerpuia ușor, astfel încît ținta nu putea fi văzută. Dacă s-ar duce să-și vadă fiul, aici ar fi începutul călătoriei.

Desigur că știa totul despre sistemul de comunicație. Nu exista nimic misterios în el. Putea comanda o mașină și să zboare cu ea prin tunel pînă la liftul care comunica cu stația de nave. Sistemul era folosit de mulți ani, cu mult înainte de instaurarea universală a mașinii. Și, desigur, studiasse

civilizația care o precedase pe a ei – civilizația care greșise funcțiunile sistemului și care îl folosise pentru a duce oamenii la obiecte în loc de a aduce obiectele, la oameni. Zilele acelea nostime când oamenii plecau undeva să schimbe aerul în loc de a schimba aerul din camerele lor! Și, totuși, îi era frică de tunel: nu îl mai văzuse de când născuse ultimul copil. Era un tunel șerpuit, dar nu cum și-l amintea ea; era strălucitor, dar nu atât de strălucitor cum sugerase un lector. Lui Vashti îi fu frică de o experiență directă. Reveni în cameră și peretele se închise din nou.

— Kuno, spuse, nu pot veni să te văd. Nu mă simt bine.

În același moment un aparat imens coborî asupra ei din tavan, în gură îi fu introdus automat un termometru, un stetoscop îi fu așezat pe inimă. Ea stătea întinsă fără putere.

Kuno telegrafiasse doctorului. Deci pasiunile umane tot mai erau întâlните în mașină, Vashti bău doctoria pe care doctorul i-o turnă în gură și mașinăria se retrase în tavan. Se auzi din nou vocea lui Kuno, care întrebă cum se simte.

— Mai bine. Și apoi iritată. Dar de ce nu vii tu mai bine la mine?

— Pentru că nu pot părăsi acest loc.

— De ce?

— Pentru că, în orice moment, se poate întâmpla ceva grozav.

— Ai fost pe Pământ?

— Nu încă.

— Atunci despre ce e vorba?

— Nu pot să-ți spun prin intermediul mașinii.

Ea își continuă viața.

Dar se gîndea la Kuno ca la un copil, nașterea lui, creșea, singura ei vizită acolo, vizitele lui – vizite care încetaseră în momentul în care mașina îi repartizase o cameră pe partea opusă a Pământului. „Datoriile părinților încetează în momentul nașterii P. 422327483” – spunea cartea. E adevărat, dar cu Kuno era altceva – cu toți copiii ei fusese ceva special, și, la urma urmei, trebuia să facă această călătorie dacă el dorea. Și „ceva grozav se poate întâmpla”. Ce însemna asta? Nesocotința unui tînăr, fără îndoială; dar trebuia să se ducă. Apăsă din nou pe buton, din nou peretele se deschise, și văzu drumul prin tunel. Închizînd cartea, se ridică și comandă o mașină. Camera ei se închise în urmă. Călătoria spre emisfera nordică începuse.

Desigur, era foarte ușor. Mașina se apropia și înăuntru găsi fotolii exact ca ale ei. Când făcu semn, mașina se opri și ea intră în lift. Aici mai era un

pasager, prima creatură pe care o văzuse la față de luni de zile. Puțină lume mai călătorea în zilele acestea pentru că mulțimea științei avansate, Pământul era la fel peste tot. Relațiile rapide de la care civilizația precedentă așteptase atât se tiranizaseră prin a fi nimicite. La ce bun să mergi la Pekin când acesta era la fel cu Shrewsbury? De ce să te întorci la Shrewsbury când și Pekinul e la fel? Oamenii se mișcau greu, toată neliniștea se concentrase în suflete.

Serviciile navelor erau o relicvă a erei precedente. Erau păstrate pentru că era mai ușor să le păstrezi decât să le oprești sau să le reduci, dar acum depășeau dorințele populației. Navă după navă se ridicau de la ieșirile de la Rye sau Christchurch (folosesc numele vechi), pentru a zbura în înaltul cer și pentru a se întoarce goale în sud. Sistemul era atât de independent de meteorologie încât, indiferent dacă cerul era senin sau înnorat, semăna cu un uriaș caleidoscop pe care se repetau periodic aceleași lucruri. Nava pe care se îmbarcase Vashti porni la apus acum în zori. Dar întotdeauna când trecea pe deasupra Rheisului se vedea nava care făcea legătura între Stelsingfor și Brazilia. Zi și noapte, vînt și furtună, liniște sau cutremur nu mai constituiau o piedică pentru om. Toată literatura veche cu lauda ei pentru natură și teama ei de natură suna la fel de greșită ca bolboroseala unui copil.

Totuși, când Vashti văzu aripa uriașă a navei în aer, teama ei pentru experiența directă reveni. Nu era tocmai ca nava din cealaltă zonă. Și ea trebuia să se dea jos din lift și să intre în navă, să se supună privirilor celorlalți pasageri. Omul din fața ei scăpă cartea din mînă – n-a fost mare lucru, dar îi neliniști pe toți. Dacă s-ar fi întîmplat asta într-o cameră, podeaua ar fi ridicat-o automat, dar într-o navă acest lucru nu era posibil și volumul sacru zăcea pe jos, Faptul fusese neașteptat și proprietarul își controla mușchii brațului să vadă ce se întîmplase, în loc să ridice cartea. Apoi cineva spuse: „O să interzicem”, și toți se adunară la bord, iar Vashti continuă să răsfoiască cartea, așa cum făcuse și pînă atunci.

Neliniștea ei interioară crescuse. Aranjamentele erau demodate și necivilizate. Exista chiar și o însoțitoare căreia i-ar fi spus dorințele ei în timpul călătoriei, dar trebuia să străbată toată lungimea navei pînă la cabina ei. Unele cabine erau mai bune decât altele și ea nu o avea pe cea mai bună. Se gîndi că însoțitoarea fusese nedreaptă și se înfurie. Ușa rotativă se închisese, nu mai putea să se întoarcă. Văzu la capătul culoarului liftul din care se dăduse jos, urcînd și coborînd gol. Dedesubtul acestor coridoare erau

camere una sub alta pînă în adîncul pămîntului și în fiecare cameră locuia cîte o ființă omenească ce mîncea, dormea sau se gîndea. Și bine îngropată în acest furnicar se afla camera ei. Lui Vashti îi era teamă. „O, Mașină! O, Mașină!”, murmură ea mîngîind cartea, ceea ce o reconfortă.

Apoi laturile culoarului pîrură că se unesc, așa cum fac pasajele pe care le vedem în vise, liftul dispăru, cartea care căzuse alunecă înspre stînga și dispăru, urmă o trepidație ușoară și ieșind din tunel nava se ridică în zbor peste apele unui ocean tropical.

Era noapte. Pentru un moment, ea văzu coasta Sumatrei mărginită de fosforescența valurilor și înconjurată de faruri ce-și trimiteau fasciculele de lumină pînă departe. Dispăru și asta și numai stelele îi mai atrăgeau atenția. Nu erau nemișcate, ci erau antrenate într-un continuu dute-vino, aglomerîndu-se cînd într-un loc, cînd în altul, de parcă Universul și nu nava se înclina. Și așa cum se întîmplă în nopțile senine păreau să fie în perspectivă, nu într-o navă; și acum șir peste șir în cerul infinit, acum tăinuind nemărginirea, un acoperiș limitînd pentru totdeauna viziunea oamenilor. Ambele cazuri păreau intolerabile.

— Vom călători noaptea? întrebare pasagerii supărați și însoțitoarea care fusese neatentă aprinse lumina și trase storurile metalice. Cînd fusese-ră construite navele, dorința de a privi în afară mai persista în rîndul oamenilor. De atunci exista numărul mare de ferestre și lipsa de comoditate a celor care erau civilizați și rafinați. Chiar și în cabina lui Vashti pătrundea lumina unei stele printr-o fisură a oblonului și după cîteva ore fu deranjată de o lumină strălucitoare care indica apariția zorilor.

Repede cum mersese nava spre vest, Pămîntul se învîrtise către est și mai repede ducînd-o pe Vashti și pe însoțitorul ei spre Soare. Știința putea prelungi noaptea, dar numai cu puțin și speranțele acelea de a neutraliza revoluția zilnică a Pămîntului dispăruseră împreună cu speranțe mai mari. Mergeau în jurul globului tot timpul spre vest în aplauzele umanității. În zadar, căci globul mergea tot mai repede spre est; se întîmplaseră accidente groaznice și Comitetul Mașinii atunci cînd a ajuns la conducere a declarat această ocupație ilegală și posibilă de a fi pedepsită de către Homelessness.

Vom vorbi mai tîrziu despre Homelessness.

Desigur, Comitetul avea dreptate. Încercarea de a învinge Soarele indică ultimul interes pe care-l încercase vreodată omenirea asupra corpurilor cerești sau asupra a orice altceva. Era pentru ultima dată cînd oamenii se uneau să gîndească la o parte din afara lumii. Soarele învinsese și totuși

fusese sfârșitul dominației sale spirituale. Zorii, miezul zilei, amurgul nu mai atingeau nici viețile oamenilor și nici inimile lor și știința se retrăsese în pământ să se concentreze asupra problemelor pe care era sigură că o să le rezolve.

Deci, când Vashti se văzu înconjurată în cabină de o lumină roșiatică fu supărată și încercă să aranjeze storurile. Dar storurile se ridicară, și ea văzu prin fereastră mici nori roz legănându-se pe fundalul albastru al cerului și întrucât Soarele continua să se înalțe, razele sale intrară direct, revărsându-se pe perete ca o mare.

Se ridica și cobora în funcție de mișcarea navei, dar avansa continuu. Dacă nu era atentă ar fi izbit-o în față. O trecu un fior de teamă și o chemă pe însoțitoare. Și însoțitoarea era speriată și nu putea face nimic, nu știa să repare storurile. Nu putea decât să sugereze ca doamna să-și schimbe cabina.

Oamenii erau aproape la fel peste tot, dar însoțitoarea de pe navă, probabil din cauza îndatoririlor excepționale, era puțin ieșită din comun. Adesea trebuia să se adreseze pasagerilor prin vorbire directă și aceasta îi dăduse o oarecare asprime și originalitate în purtări. Atunci când Vashti se îndepărtase de razele de soare cu un țipăt, însoțitoarea se purtase barbar – pusese mâinile pe ea s-o calmeze.

— Cum îndrăznești? exclamase pasagera. Nu-ți dai seama ce faci!

Femeia fusese derutată și se scuza pentru că nu o lăsase să cadă, oamenii niciodată nu se atingeau; obiceiul devenise învechit datorită Mașinii.

— Unde sîntem acum? întrebă Vashti.

— Sîntem deasupra Asiei, spuse însoțitoarea nerăbdătoare să fie politicoasă.

— Asia?

— Vă rog să-mi scuzați modul obișnuit de a vorbi! M-am obișnuit să numesc locurile peste care trec după numele lor nemecanic.

— Ah, îmi amintesc de Asia. De acolo veneau mongolii.

— Dedesubtul nostru se află un oraș care se chema Sinia.

— Ați auzit vreodată de mongoli și despre Școala de la Brisbane?

— Nu.

— Munții aceștia din dreapta – lăsați-mă să vi-i arăt. Ea împinse storul metalic. Apăru lanțul munților Himalaya. Odinioară, acești munți erau numiți Acoperișul Lumii.

— Ce nume!

— Trebuie să-ți amintești că înainte de zorii civilizației păreau un perete impenetrabil care atingea stelele. Se presupune că nimeni în afară de zei nu poate să ajungă pe culmile lor. Cît de mult am avansat datorită Mașinii.

— Cît de mult am avansat datorită Mașinii! spuse Vashti.

— Cît de mult am avansat datorită Mașinii! spuse și un alt pasager, cel care scăpase cartea cu o noapte înainte.

— Dar ce este materia aceea albă de pe munți?

— I-am uitat numele.

— Trageți storurile, vă rog. Munții ăștia nu-mi dau nici o idee.

Partea nordică a Himalayei era într-o umbră întunecată: Soarele tocmai trecea peste coasta indiană. Pădurile fuseseră distruse în epoca literaturii pentru a face ziare, dar zăpezile se trezeau la diminețile lor de glorie.

La cîmpie puteau fi văzute orașe în ruină, râuri șerpuint și cîteodată puteau fi văzute intrări subterane marcînd orașele de azi. Peste acest peisaj alergau navele, încrucișîndu-se cu un incredibil aplomb și ridicîndu-se cu nonșalanță cînd voiau să scape de perturbațiile atmosferei joase sau să traverseze Acoperișul Lumii.

— Am avansat, într-adevăr, datorită Mașinii, repetă însoțitoarea și ascunse Himalaya în spatele unui stor metalic.

Ziua se întindea mai departe. Pasagerii stăteau în cabinele lor evitîndu-se unul pe celălalt cu un fel de repulsie fizică și dorind să fie sub pămînt. Între ei se aflau vreo 8 sau 10 tineri trimiși de la creșe să locuiască camerele celor care au murit pe pămînt. Bărbatul care scăpase cartea se întorcea acasă. Fusesse trimis în Sumatra pentru a propaga rasa. Numai Vashti călătorea din propria-i voință.

La prînz mai aruncă o privire Pămîntului. Nava trecea peste un alt șir muntos, dar nu putu vedea mult din cauza norilor. Mase de rocă se întindeau dedesubt, aveau forme fantastice. Unele din ele semănau cu un

om culcat.

— Nici o idee aici, murmură Vashti și ascunse Caucazul în spatele storului metalic.

Seara se uită din nou. Traversau o mare aurie unde se găseau o mulțime de insulițe și o peninsulă.

— Nici aici, nici o idee, și ascunse Grecia după storul metalic.

II.

APARATUL DE REPARAT

Printr-un culoar, cu un lift, pe o cale ferată printr-o ușă mobilă, ajunse Vashti în camera fiului său care semăna perfect cu a sa. Putea spune foarte bine că vizita sa fusese inutilă. Butoanele, biroul cu cartea, temperatura, atmosfera, modul de iluminare – toate erau exact la fel. Și dacă însuși Kuno, carne din carnea ei, ar fi stat lângă ea în sfârșit, ce folos era în asta?

Întorcându-și privirea, ea spuse:

— Iartă-mă. Am făcut cea mai îngrozitoare călătorie și mi-am întârziat cu mult dezvoltarea sufletului meu. Nu merită, Kuno, nu merită. Timpul meu e prea prețios. Aproape că m-a atins lumina Soarelui și am întâlnit cei mai necivilizați oameni. Nu pot sta decât câteva minute. Spune ce ai de spus căci trebuie să mă întorc.

— Am fost amenințat cu lăsarea fără adăpost.

Acum îl privi.

— Am fost amenințat cu lăsarea fără adăpost și nu-ți puteam spune asta prin intermediul Mașinii.

Lăsarea fără adăpost înseamnă moartea. Victima este lăsată în aer liber, ceea ce o omoară.

— Am fost afară de când am vorbit cu tine ultima oară. Lucrul grozav de care îți vorbeam s-a întâmplat și m-au descoperit.

— Dar de ce să nu mergi afară! exclamă ea. Este perfect legal, perfect mecanic să vizitezi suprafața Pământului. Recent am ascultat un curs despre mare, nu există nici o obiecțiune, oricine își poate comanda un respirator și primește un permis de ieșire. E adevărat că nu este lucrul cel mai înțelept, și te-am rugat să nu o faci, dar nu există nici un impediment legal pentru asta.

— Nu am cerut permis de ieșire.

— Atunci, cum ai ieșit?

— Am găsit un mod propriu.

Fraza nu avu nici un înțeles pentru ea și el trebui să repete.

— Un mod propriu? șopti ea. Dar asta nu e bine.

— De ce?

Întrebarea o șocă peste măsură.

— Începi să idolatrizezi Mașina, spuse el rece. Găsești că am dat dovadă de necredință dacă am găsit un drum propriu. Este clar ce a gândit Comitetul atunci când m-a amenințat cu moartea.

Ea se supără.

— Nu idolatrizez nimic! strigă ea. Sînt mai înaintată. Nu te consider fără credință pentru că nu mai poate fi vorba despre vreo religie. Toată teama și superstiția care au existat vreodată au fost distruse de Mașină. Am vrut să spun doar că a găsi un drum propriu este... Și apoi nici nu există un astfel de drum.

— Dar îți poți închipui că există.

— Nu există nici un alt drum în afară de ieșirile subterane pentru care trebuie să ai permis. Așa spune cartea.

— Ei bine, cartea se înșeală, pentru că am ieșit pe propriile mele picioare.

Kuno avea o oarecare putere fizică.

În zilele acestea era un neajuns să dai dovada de putere. Fiecare copil era examinat la naștere și toți cei care promiteau o dezvoltare deosebită erau distruși. Puteau umanitariștii să protesteze, dar a lăsa un atlet să trăiască nu era o dovadă de adevărată bunătate; nu ar fi fost niciodată fericit în această stare de viață la care îl chemase Mașina; s-ar fi simțit atras să se cațere în copaci, să facă baie în râuri, să urce dealuri. Omul trebuie să fie adaptat la mediul înconjurător, nu? În zorii lumii, cei slabi trebuiau duși pe muntele Taiget, în amurg, cei puternici vor suporta eutanasia, pentru ca mașina să poată progresa, pentru ca mașina să poată progresa, pentru ca mașina să poată progresa etern.

— Știi că am pierdut simțul spațiului. Spuneam că „spațiul este anihilat”, dar nu am anihilat spațiul, ci simțul spațiului. Am pierdut o parte din noi înșine. Am hotărît să redobîndesc ce am pierdut și am început prin a mă plimba în sus și în jos pe peronul căii ferate din afara camerei mele. M-am tot plimbat pînă am obosit și așa am recăpătat înțelesul de

„Aproape” și „Departe”. „Aproape” este un loc la care pot ajunge repede pe jos, nu cu trenul sau cu nava. „Departe” este un loc la care nu pot ajunge repede pe picioarele mele, ieșirile subterane sînt departe, deși am ajuns acolo în 38 de secunde comandînd trenul. Omul este măsura. Aceasta a fost prima mea lecție. Picioarele omului sînt măsura pentru distanțe, mîinile sînt măsura proprietății, corpul lui este o măsură pentru tot ce poate fi iubit și dorit și puternic. Apoi am mers mai departe: atunci te-am chemat prima dată și nu ai vrut să vii.

După cum știi, acest oraș este construit adînc sub pămînt, singura legătură fiind vomitoriile. Parcurgînd lungimea peronului am luat liftul pînă la următorul peron, l-am parcurs și pe acesta și așa mai departe pînă am ajuns la ultimul, deasupra căruia începe Pămîntul. Toate peroanele sînt absolut la fel și tot ce am cîștigat prin vizitarea lor a fost să-mi dezvolt simțul spațiului și mușchii. Cred că ar fi trebuit să mă mulțumesc cu asta – nu e puțin lucru – dar în timp ce mergeam mi s-a întîmplat ca orașele noastre să fi fost construite în zile în care oamenii mai respirau aerul de afară și că existaseră ventilatoare pentru muncitori. Nu m-am putut gîndi la altceva decît la aceste ventilatoare. Au fost ele distruse de tuburile de mîncare și medicamente și muzica pe care Mașina le-a dezvoltat în ultima vreme? Sau au mai rămas urme din ele? Un lucru era sigur. Dacă le-aș fi întîlnit, asta s-ar fi întîmplat în tunelele de la etajul cel mai apropiat de pămînt. Pretutendeni în altă parte spațiul era justificat.

Îți spun povestea mea repede, dar să nu crezi că sînt un laș sau că răspunsurile tale nu m-au deprimat niciodată. Nu e un lucru potrivit, nu e mecanic, nu e cuviincios să mergi de-a lungul unui tunel de cale ferată. Nu mi-a fost frică că aș putea pași pe o linie sub tensiune și aș putea fi ucis. M-am temut de ceva intangibil – să fac ceva la care nu se aștepta Mașina. Apoi mi-am zis: „Omul este mașina” și am plecat și după multe vizite am găsit o deschidere.

Tunelele, desigur, erau luminate. Peste tot e lumină, lumină artificială; întunericul este o excepție, Așa încît atunci cînd am văzut o gaură în cărămizi am știut că e o excepție și m-am bucurat. Am băgat brațul în aceasta deschizătură – la început n-am reușit – dar apoi l-am tot rotit pînă am reușit. Am scos o altă cărămidă și am strigat în întuneric; „Vin, totuși o voi face”, și vocea mea răsună în întuneric. Mi s-a părut că aud spiritele muncitorilor morți care se întorseseră în fiecare seară la lumina stelelor și la nevestele lor și toate generațiile care trăiseră în aer liber mă strigau „Și

totuși o vei face, vei veni”.

Se opri și, oricît ar părea de absurd, cuvintele lui o mișcară, deoarece Kuno ceruse recent să fie tată, iar dorința lui fusese respinsă de comitet. Nu era tipul de tată în care era mașina interesată.

— Apoi trecu un tren. Trecu ca o săgeată pe lângă mine. Făcusem destul pentru ziua aceea, așa încît m-am tîrît înapoi pe peron, am luat liftul, și mi-am comandat patul. Ah, ce vise! Și din nou te-am chemat și n-ai venit.

Every morning you got me

Small and white

Clean and bright

You look happy to meet me.

Ea spuse:

— Nu vorbi despre aceste lucruri groaznice. Mă faci nenorocită. Îți bați joc de civilizație.

— Dar mi-am redobîndit simțul spațiului și omul nu poate trăi altfel. Am hotărît să intru în deschizătură și să urc prin puț. Așa mi-am exersat mușchii. Zile în șir am trecut prin mișcări ridicole, pînă cînd m-a durut carnea, și m-am putut agăța cu mîinile. Apoi am comandat un respirator și am pornit.

La început a fost ușor. Mortarul era întrucîtva stricat și în curînd am mai împins cîteva cărămizi și spiritul morților m-a însuflețit. Nu știu ce vreau să spun prin asta. Spun exact ceea ce am simțit. Am simțit pentru prima dată că fusese făcut un protest împotriva corupției și că, așa cum morții mă însuflețeau pe mine, tot așa îi însuflețeam pe cei nenăscuți încă. Am simțit că există umanitate și că există fără haine. Cum aș putea să explic asta? Umanitatea părea dezvelită și toate tuburile și mașinăriile astea nici n-au venit pe lume o dată cu noi și nici nu ne vor urma și nici nu vor însemna foarte mult cît timp sîntem aici. Dacă aș fi fost mai puternic, aș fi sfîșiat toate hainele pe care le aveam și m-aș fi dus dezbrăcat afară la aer. Dar asta nu e pentru mine și probabil pentru nimeni din generația mea. Am urcat cu respiratorul, cu hainele mele igienice și cu tabletele hrănitoare. Mai bine așa decît deloc.

Era o scară făcută dintr-un material primitiv. Lumina de la calea ferată cădea pe treptele cele mai joase și am văzut că ea conducea chiar la dărîmăturile de la capătul puțului. Probabil că strămoșii noștri au trecut pe acolo de nenumărate ori ca să ajungă la casele lor. Tot urcînd, marginile aspre mi-au tăiat mînușile și mîinile au început să-mi sîngereze. Lumina

s-a mai menținut o vreme, pe urmă s-a lăsat întunericul, dar cel mai rău era că liniștea îmi străpungea urechile ca o sabie. Mașina merge din plin. Știi asta? Mersul ei ne pătrunde sîngele și ne poate direcționa gîndurile. Cine știe! Eram dincolo de puterea ei. Pe urmă m-am gîndit: „Liniștea asta înseamnă că am apucat pe un drum greșit”. Dar curînd am auzit voci în liniște, ceea ce mi-a dat încredere.

Rîse.

— Am nevoie de ele. În următorul moment m-am lovit cu capul de ceva. Suspină.

— Am ajuns la opritorul pneumatic care ne apără de aerul de afară. Poate că le-ai observat și tu în navă. Întuneric beznă, eu pe treptele unei scări invizibile, mîinile rănite, nu pot să-ți spun cum am depășit această etapă, dar vocile au continuat să mă consoleze și am căutat să-mi fixez poziția. Presupun că opritorul avea o lățime de vreo opt picioare. Era perfect neted. Am întins mîinile și bănuiesc că am ajuns pînă la centru. Nu chiar pînă la centru, pentru că mîinile mele erau prea scurte. Apoi vocea spuse: „Merită s-o fac! S-ar putea să fie un mîner în mijloc de care să te apuci și să ajungi la noi pe propriul tău drum. Și chiar dacă nu există vreun mîner și chiar dacă ai cădea și te-ai zdrobi și tot merită; tot vei ajunge la noi pe drumul tău propriu.” Și am sărit. Există un mîner și...

Făcu o pauză. În ochii mamei sale apărură lacrimi, știa că asta îi era destinul. Dacă n-ar fi murit azi tot ar fi murit mîine. Nu există cameră pentru o astfel de persoană în toată lumea. Îi era rușine că născuse un asemenea fiu, ea care fusese întotdeauna plină de respect și care avusese întotdeauna idei. Era el, într-adevăr, băiețelul pe care îl învățase folosul comutatoarelor și butoanelor și căruia îi dăduse prima lecție din carte? Părul care îi desfigurase gura arăta că avea trăsăturile unui tip sălbatic și Mașina nu avea milă față de atavism.

— Era un mîner pe care l-am apucat. Spînzuram ca hipnotizat în întuneric și am auzit zgomotul acestor activități ca pe o ultimă șoaptă dintr-un vis ce se termină. Toate lucrurile de care am avut grijă și toată lumea cu care am vorbit prin tuburi îmi apăreau foarte mici. În acest timp mînerul se răsuci. Greutatea mea pusesese ceva în mișcare și m-am răsucit încet și apoi... Nu pot descrie în cuvinte. Zăceam cu fața întoarsă spre Soare. Sîngele-mi curgea din nas și din urechi și-am auzit un urlet înfricoșător. Stopul de care mă agățasem fusese pur și simplu zvîrlit din pămînt și aerul pe care-l făcusem noi aici jos se scurgea prin supapă în aerul de deasupra —

țîșnea în sus ca o fîntînă. M-am tîrît pînă acolo – deoarece aerul de deasupra durea – și am sorbit cu înghițituri mari din vîrf. Respiratorul meu zburase, Dumnezeu știe unde, hainele-mi erau rupte. Zăceam cu buzele lipite de gaură și am sorbit pînă cînd sîngerarea a încetat. Nu-ți poți imagina ceva mai ciudat. Această scobitură în iarbă – voi vorbi despre ea peste un minut – Soarele oglindindu-se în ea, nu strălucitor, ci prin nori ca de marmură – pacea, nonșalanța, simțul spațiului și, mîngîindu-mi obrazul, fîntîna aerului nostru artificial. Curînd, am zărit respiratorul, clătîindu-se în sus și în jos în vînt mult deasupra capului meu și mai sus încă erau mai multe aeronave. Dar nimeni nu se uită niciodată în afara aeronavei și, în cazul meu, nimeni nu putea să mă ia. Iată-mă împotmolit. Soarele mai strălucea prin puț și așa am putut vedea ultimele trepte ale scării, dar nu aveam nici o speranță să pot ajunge acolo. Ori m-aș fi pregătit repede să scap prin fugă, ori aș fi căzut și aș fi murit. Nu puteam decît să mă întind pe iarbă și, din timp în timp, să privesc în jur.

Știam că eram în Wessex pentru că avusesem grijă să mă documentez înainte de a pleca. Wessex se află deasupra camerei în care stăm acum de vorbă. Odată a fost un stat important. Regii acestui ținut posedau toată coasta de sud de la Andredswold la Cornwall în timp ce la nord se afla Wansdyke care domnea peste tot acest ținut. Să-ți spun drept, mă aflu acolo cu un opritor pneumatic lîngă mine și cu respiratorul tras pe cap, toți trei într-o gaură în care creșteau iarbă și ferigi de jur-împrejur.

Apoi deveni din nou grav.

— Am avut mare noroc ca era o gaură. Pentru că aerul începu să vină înapoi în ea și să o umple așa cum apa umple un recipient. Puteam să mă strecor. Am respirat un amestec în care aerul răufăcător predomina ori de cîte ori încercam să urc. Nu era foarte rău. Îmi pierdusem tabletele și totuși am rămas nesperat de vesel, iar în ce privește mașina, uitasem complet de ea. Singura mea țintă era să ajung la capăt, unde erau ferigile, și să văd ce obiecte se aflau dincolo.

— Am încercat să urc panta. Aerul nou era tot dăunător pentru mine, așa încît mi-am dat drumul în jos, după ce apucasem să văd ceva cenușiu. Soarele începuse să-și slăbească din intensitate și mi-am amintit că era în Scorpion – mă documentasem și în această privință. Dacă Soarele e în Scorpion și te afli în Wessex, înseamnă că trebuie să fii foarte rapid, căci altfel întunericul o să se lase foarte repede. Aceasta a fost singura informație prețioasă pe care am dobîndit-o dintr-un curs și cred că va fi și

ultima. Am încercat să respir noul aer și să avansez pe cât posibil. Gaura se umplea foarte încet. Au fost perioade în care am crezut că sursa funcționa cu mai puțină vigoare. Respiratorul părea să danseze în apropierea pământului; zgomotele nu se mai auzeau cu atîta tărie.

Se opri.

— Nu cred că asta te interesează. Restul te va interesa și mai puțin. Nu e nici o idee și cred că mai bine nu te-aș fi deranjat să vii. Tu ești deosebită, mamă.

Ea îl rugă să continue.

— Nu se înserase încă atunci cînd am încercat să urc, dar Soarele dispăruse, așa încît nu am putut vedea bine. Bănuiesc că tu, care ai traversat Acoperișul Lumii, nu vei voi să auzi o relatare despre delușoarele pe care le-am văzut – delușoare mici, fără culoare. Dar pentru mine ele erau vii și tuful care le acoperea era ca o piele sub care vibrau mușchii. Și am simțit că aceste dealuri chemaseră oamenii din trecut cu o forță incalculabilă și că oamenii aceia le iubiseră. Acum ei dorm – probabil pentru totdeauna – și comunică în vise cu umanitatea. Fericiți sînt bărbații și femeile care trezesc dealurile Wessexului. Căci, deși dorm, nu vor muri niciodată.

Vorbea cu pasiune.

— Nu-ți dai seama că noi sîntem cei care murim și că aici, sub pămînt, singurul lucru care trăiește este Mașina? Am creat Mașina să ne îndeplinească dorințele, dar nu o putem face să ne îndeplinească dorințele acum. Ne-a privat de simțul spațiului și al pipăitului, a redus orice relație umană și a redus dragostea la un act carnal, ne-a paralizat trupurile și dorințele și acum ne obligă să ne supunem ei. Mașina se dezvoltă, dar nu în sensul gîndirii noastre. Mașina continuă să meargă, dar nu în sensul țelului nostru. Nu existăm decît ca niște corpusculi de sînge care circulă prin arterele noastre și dacă ar putea lucra fără noi, ne-ar lăsa să murim. Oh, nu există nici un mijloc sau, cel puțin unul – să spun oamenilor că am văzut dealurile de la Wessex, așa cum Elfrid le-a văzut cînd i-a învins pe danezi.

Soarele apunea. Am uitat să-ți spun că, între timp, între dealul meu și celelalte dealuri se lăsase ceața care era de culoarea unei perle.

Se opri pentru a doua oară.

— Continuă – spuse mama lui. Continuă. Nimic din ceea ce spui nu mă mai poate întrista acum. M-am fortificat.

— Am avut de gînd să-ți spun și restul, dar nu pot. Știu că nu pot; la

revedere.

Vashti rămase pe loc șovăind. Toți nervii îi vibrau din cauza fiului său. Dar era și curioasă în același timp.

— E necinstit, se plînse ea. M-ai făcut să traversez lumea ca să-ți ascult povestea. Spune-mi acum cît poți de repede pentru ca mă faci să-mi pierd timpul, spune-mi cum ai revenit la civilizație.

— O, asta! spuse el. Vrei să auzi despre civilizație, desigur. Ți-am spus cînd îmi căzuse respiratorul?

— Nu, dar înțeleg totul acum. Ți-ai pus respiratorul și ai reușit să mergi pe suprafața pămîntului pînă la o intrare subterană și acolo comportarea ta a fost raportată la Comisia Mondială.

— Fără îndoială.

Își trecu mîna peste frunte, ca și cînd ar fi vrut să alunge o emoție puternică. Apoi își continuă povestirea:

— Respiratorul mi-a căzut cam pe la apusul soarelui. Ți-am spus că izvorul slăbise din intensitate, nu?

— Da.

— Pe la apusul soarelui mi-am dat respiratorul jos. După cum ți-am mai spus, uitasem complet de Mașină și nu am dat nici o atenție timpului, fiind ocupat cu alte lucruri. Mi-am luat rezerva de aer pe care o puteam folosi cînd ascuțimea aerului din afară ar fi devenit intolerabilă și pe care o puteam păstra cîteva zile cu condiția ca vîntul să nu îl răspîndească. Pînă nu a fost prea tîrziu mi-am dat seama ce ar fi implicat oprirea fugii mele. Vezi, gaura din tunel fusese reparată. Aparatul de Reparat, Aparatul de Reparat era după mine.

Am mai primit un avertisment, dar l-am neglijat. Noaptea, cerul era mai limpede decît ziua, și Luna care era cam cu o jumătate de cer în spatele Soarelui era în anumite momente chiar strălucitoare. Eram la locul meu obișnuit – la granița între două atmosfere – cînd mi s-a părut că văd ceva întunecos mișcînd la fundul gropii și dispărînd în puț. În nebunia mea am coborît. M-am aplecat și am ascultat și mi s-a părut că am auzit un zgomot slab în adîncime.

În fața acestei situații m-am alarmat, dar era prea tîrziu.

M-am hotărît să-mi pun respiratorul și să ies din gaură. Dar respiratorul dispăruse. Știam exact unde căzuse – între opritor și apertură – și am simțit chiar urma pe care o lăsase în tuf. Dispăruse și mi-am dat seama că se întîmplă ceva rău și mai bine aș fi fugit în celălalt aer, chiar dacă trebuia să

mor, moartea alergînd spre norul care fusese culoarea perlei. N-am pornit niciodată. În afara puțului este prea groaznic. O spirală, o spirală albă și lungă se furișă afară din puț tîrîndu-se prin iarba luminată de Lună.

Am țipat. Am făcut tot ceea ce n-ar fi trebuit să fac. Am lovit creatura în loc să fug de ea și dintr-o dată aceasta se încolăci în jurul gleznei. Pe urmă ne-am bătut. Viermele m-a lăsat să alerg prin toată gaura, dar mi s-au împiedicat picioarele în timp ce fugeam. „Ajutor!”, am strigat. (Partea asta e prea îngrozitoare. Apartine părții pe care nu o vei ști niciodată). „Ajutor!”, am strigat. (De ce nu putem noi suferi în liniște?). „Ajutor!”, am strigat. Apoi picioarele mi-au fost legate, am căzut, am fost tras de la dragele mele ferigi și dragele mele dealuri și am trecut pe la apărătorul uriaș de metal, (îți pot spune partea asta) și am crezut că agățîndu-mă de mînerul acela aș fi putut să mă salvez din nou. Dar era ascuns. Întreaga groapă era plină de lucruri din astea. Căutam în toate părțile, din groapă altele scoteau capetele gata să acționeze dacă va fi nevoie. Aduseseră tot ce putea fi necesar: uscături, mănunchiuri de ferigă, totul și mergeam cu toții în jos în iad. Ultimele lucruri pe care le-am văzut înainte de a fi pusă siguranța în urma noastră au fost cîteva stele și am simțit că un om ca mine trăia în cer. M-am luptat, m-am luptat pînă aproape de sfîrșit și numai loviturile cu capul de scară m-au liniștit. Apoi m-am trezit în această cameră. Viermii dispăruseră. Eram înconjurat de aer artificial, lumină artificială, liniște artificială și prietenii mă chemau prin intermediul tuburilor acustice să vadă dacă mai întîlnisem vreo idee nouă în ultima vreme.

Aici povestirea luă sfîrșit. Discuțiile suplimentare au fost imposibile, și Vashti se întoarse ca să plece.

— Se va sfîrși cu moartea, spuse ea liniștită.

— Aș vrea să fie așa, răspunse Kuno.

— Mașina a dat dovadă de o milă fără margini.

— Prefer mila lui Dumnezeu.

— Cu această frază plină de superstiții vrei să spui că ai putea trăi în aerul de afară?

— Da.

— Ai văzut vreodată împrejurul intrărilor subterane oasele celor care au fost excluși după Marea Rebeliune?

— Da.

— Au fost lăsate acolo unde au pierit pentru edificarea noastră, cine se

poate îndoi de asta? Suprafața pământului nu mai suportă viața.

— Într-adevăr!

— Ferigile și iarba pot supraviețui, dar orice forma superioară de viață a pierit. L-a detectat vreo aeronavă?

— Nu.

— Atunci de unde atîta încăpăținare?

— Pentru că le-am văzut, explodă el.

— Ce-ai văzut?

— Pentru că am văzut-o în amurg – pentru că a venit să mă ajute cînd am chemat-o – pentru că și ea a fost înlănțuită de viermi și mai norocoasă decît mine a fost ucisă de unul din ei care i-a străpuns gîtul.

Era nebun. Vashti plecă și nici nu-l mai văzu în necazurile care urma.

III.

CEI FĂRĂ ADĂPOST

În anii care urmau escapadei lui Kuno, două importante lucruri se petrecuseră cu Mașina. La suprafață erau revoluționari, dar în fiecare caz mințile oamenilor fuseseră pregătite dinainte și nu făceau altceva decît să exprime tendințe care erau deja latente.

Prima dintre acestea fu abolirea respiratoarelor.

Gînditorii avansați, ca Vashti, au considerat întotdeauna o nebunie vizitarea Pământului. Aeronavele puteau fi necesare, dar la ce bun să mergi afară din curiozitate și să te tîrăști o milă sau două într-o mașină terestră? Obiceiul era de prost gust și probabil nelalocul lui: nu aducea idei noi și nu avea legătură cu ceea ce era de fapt important. Deci, respiratoarele au fost desființate și o dată cu ele și mașinile terestre și, cu excepția cîtorva conferențieri, dezvoltarea era mai puțin acceptată. Cei care mai voiau să vadă cum e pe Pămînt nu aveau decît să asculte un gramofon sau să privească un film. Și chiar și conferențierii au recunoscut, cînd și-au dat seama, că o lecție despre mare nu era cea mai stimulantă, atunci cînd era compilată din alte lecții care fuseseră deja ținute asupra aceluiași subiect. „Feriți-vă de ideile de prima mînă!”, exclama unul dintre cei mai avansați. „Ideile de prima mînă nu există de fapt. Nu sînt decît niște impresii fizice produse de dragoste și teamă și în această uriașă fundație cine ar face filosofie?

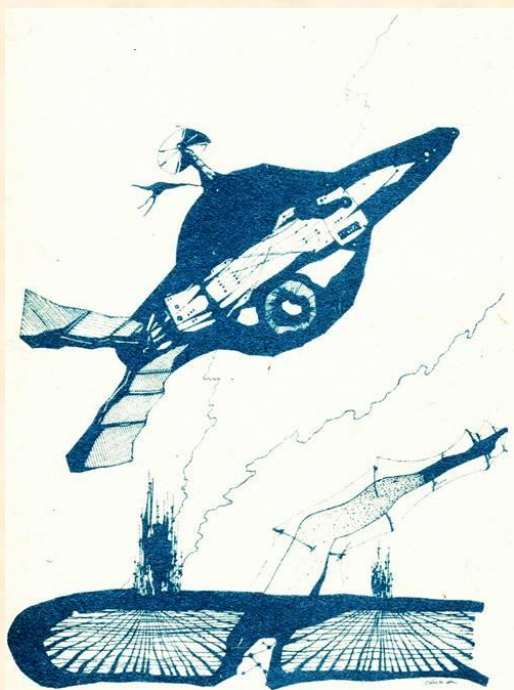
Lăsați-vă ideile să fie de mîna a doua și dacă este posibil de mîna a 10-a, pentru că atunci vor fi îndepărtate de elementul perturbator: observația directă. Să nu învățați nimic din acest subiect al meu – Revoluția franceză. Învățați mai bine ce cred eu că a gîndit Encharman, că a crezut Urizen, că a crezut Gutch, că a crezut Ho-Yung, că a crezut Chi-Bo-sing, că a crezut L-Ycadlo Stearn, că a crezut Carlyle, că a crezut Mirabeau, că a spus despre Revoluția franceză. Prin intermediul acestor opt mari spirite, sîngele care a fost vărsat la Paris și ferestrele care au fost sparte la Versailles vor fi sintetizate într-o idee pe care o puteți folosi mult mai bine în viața noastră de zi cu zi. Dar fiți siguri că intermediari sînt mulți și variați pentru că în istorie o personalitate există pentru a o contrazice pe alta. Urizen trebuie să contracareze scepticismul lui Ho-Yung și Encharman, eu însumi trebuie să contracarez impetuositatea lui Gutch. Voi care ascultați puteți judeca mult mai bine Revoluția Franceză decît mine. Urmașii voștri vor avea o poziție chiar mai bună decît voi pentru că vor afla ce credeți voi despre ceea ce cred eu și astfel se va mai adăuga o za în lanț. Și, în timp, se ridică vocea lui, se va ajunge la o generație care nu cunoaște fapte, este dincolo de impresii, o generație absolut fără culoare, o generație liberă de viciul personalității, care va vedea Revoluția Franceză nu așa cum s-a întîmplat și nici cum ar fi vrut ei să se întîmple, ci cum s-ar fi întîmplat dacă ar fi avut loc în epoca contemporană Mașinii.”

Aplauze furtunoase salutară această prelegere care a exprimat un sentiment deja latent în mințile oamenilor – un sentiment că faptele terestre trebuie ignorate și că desființarea respiratoarelor era un cîștig. A fost sugerat chiar ca aeronavele să fie suprimate. Aceasta nu se face însă pentru că navele lucraseră ele însele în sistemul Mașinii. Dar din an în an erau folosite din ce în ce mai puțin și erau menționate tot mai puțin de oamenii înțelepți.

Al doilea mare eveniment fu restabilirea religiei.

Și această idee fu exprimată în cadrul celebrei prelegeri. Nimeni nu se putea înșela asupra tonului plin de respect cu care a fost încheiat discursul și care a trezit un ecou în inima fiecăruia. Cei care s-au supus multă vreme în tăcere acum încep să vorbească. Au descris ciudatul sentiment de liniște care i-a cuprins cînd li s-a înmînat cartea Mașinii, plăcerea pe care o aveau să repete cîteva fragmente din ea, extazul de a atinge un buton, deși neimportant, și de a acționa o sonerie electrică, deși fără rost.

— Mașina, exclamă ei, ne hrănește, ne îmbracă și ne adăpostește; prin ea putem comunica și ne putem vedea, în ea se găsește ființa noastră. Mașina este prietena ideilor și dușmanca superstițiilor. Mașina este atotputernică, eternă, Mașina este binecuvântată și înainte ca această alocuțiune să fie tipărită pe prima pagină a cărții, ritualul se dezvoltă într-un complicat sistem de laude și rugăciuni. Cuvântul „religie” a fost evitat, și în teorie Mașina era o creație a omului. Dar, în practică, în afară de câțiva retrograzi, toți o divinizau. Ea însă nu era idolatrizată uniform. Un credincios era impresionat de ecranele albastrii prin care vedea

alți credincioși, un altul, de aparatul de apărare pe care păcătosul de Kuno îl comparase cu viermii, altul de lifturi, altul de carte. Și fiecare se roagă pentru una sau pentru alta, făcând intervenții la Mașină pentru el. Persecuția era pretutindeni prezentă. Nu izbucnea pentru motive care vor fi expuse curînd. Dar era latentă și toți care nu acceptaseră minimum cunoscut drept „Confessional Mechanism” trăiau în pericolul de a rămîne fără adăpost, ceea ce însemna moartea, după cum știm.

A atribui aceste două evenimente Comisiei Mondiale înseamnă a avea o privire îngustă asupra civilizației. Este adevărat, Comisia Mondială anunțase aceste evenimente, dar era cauza lor în măsura în care regii din perioada imperialistă erau pricina războiului. Mai bine consimțeau la o constrîngere invincibilă, care nu se știa de unde vine și care, cînd era satisfăcută, era înlocuită cu o constrîngere la fel de invincibilă. Unei asemenea stări de lucruri i se dă numele de progres. Nimeni nu a mărturisit că Mașina era defectă. An de an a fost servită cu o eficiență crescîndă și cu o inteligență în scădere. Cu cît un om își știa mai bine datoriile, cu atît mai

puțin înțelegea obligațiile vecinului său și în întreaga lume nu exista nimeni care să fi înțeles monstrul ca un întreg. Creierile acelea de bază pieriseră. Ce-i drept, lăsaseră directive complexe și urmașii lor au coordonat o bucată din aceste directive. Dar umanitatea, în dorința ei pentru confort, se întrecuse pe sine. A exploatat prea mult bogățiile naturii. Încet și cu automulțumire, umanitatea s-a scufundat în decadență; și progresul venise să însemne progresul Mașinii.

În ceea ce o privește pe Vashti, și-a continuat viața pînă la următorul dezastru. A stins lumina și s-a culcat, se sculă și aprinse lumina. Ascultă și ținu prelegeri. Schimbă idei cu nenumărații ei prieteni și crezu că devine din ce în ce mai înțeleaptă. Din cînd în cînd, un prieten cerea eutanasia și lăsa camera ei sau a lui pentru cei fără adăpost. Lui Vashti nu prea îi păsa. După o lectură nereușită cerea chiar ea eutanasia. Dar rata mortalității nu trebuia să depășească rata natalității și de aceea Mașina o refuza. Necazurile au început treptat cu mult înainte ca ea să-și dea seama de acest fapt.

Într-o zi, a fost foarte uimită de primirea unui mesaj de la fiul ei. Ei nu comunicau niciodată, neavînd nimic în comun, deși auzise din surse indirecte că el mai trăia încă și că fusese transferat din emisfera nordică, unde se purtase atît de rău, în emisfera sudică într-o cameră aproape de a ei.

— Vrea să-l vizitez? se gîndi ea. Niciodată. Niciodată. Și nici nu am timp.

Nu, aceasta era o nebunie.

El refuza să-și vizualizeze fața în ecranul albăstrui și, vorbind din întuneric, spuse în mod solemn:

— Mașina s-a oprit.

— Ce spui?

— Mașina se oprește. Știi bine, cunosc simptomele.

Ea izbucni în rîs.

El a auzit-o și s-a supărat. Apoi n-au mai vorbit.

— Îți poți imagina ceva mai absurd? spuse ea unui prieten. Un om, care a fost fiul meu, crede că Mașina se oprește. Ar fi de-a dreptul o necuviință ca să nu-i spun nebunie.

— Mașina se oprește? zise prietenul. Ce înseamnă asta? Această frază nu-mi dezvăluie nimic.

— Nici mie.

— Presupun că nu se referă la necazul pe care l-am avut de curînd cu

muzica.

— O, nu, sigur că nu! Hai mai bine să vorbim despre muzică.

— Te-ai plîns autorităților?

— Da, și mi-au spus că e nevoie de o reparație și m-au îndreptat către Comitetul pentru repararea aparatelor. M-am plîns de aceste gemete ciudate care mutilează simfoniile școlii din Brisbane. Parcă ar fi cineva suferind. Comitetul pentru repararea aparatelor a spus că defectiunea va fi remediată în curînd.

Vag îngrijorată, și-a reluat viața. Pe de-o parte, defectiunea cu muzica a enervat-o, iar pe de altă parte nu putea uita cuvintele lui Kuno. Dacă el ar fi știut că muzica nu putea fi reparată – dar nu putea s-o știe, pentru că ura muzica – dacă el ar fi știut că ceva e în neregulă, „Mașina se oprește” ar fi fost exact genul de remarcă veninoasă pe care ar fi făcut-o. Bineînțeles că el a făcut această remarcă la întîmplare, dar coincidența o supăra și, de aceea, ea se adresa cu oarecare irascibilitate Comitetului pentru repararea aparatelor. (CRA)

Comitetul a replicat ca și mai înainte că defectul va fi remediat în curînd.

În curînd! Imediat! spuse ea. De ce m-aș îngrijora de defectele muzicii? Lucrurile întotdeauna sînt puse la punct. Dacă nu faceți reparația imediat, mă voi adresa Comisiei Mondiale (CM.).

— Nici o plîngere personală nu este primită de CM, replică CRA.

— Atunci prin cine trebuie să-mi înaintez plîngerea?

— Prin noi.

— Atunci, mă plîng.

— Plîngerea dumneavoastră va fi înaintată cînd îi va veni rîndul.

— S-au mai plîns și alții?

La această întrebare CRA a refuzat să răspundă.

— Păcat! îi spuse ea unui alt prieten. Niciodată n-a existat o femeie mai nenorocită ca mine. De-acum încolo n-o să mai fiu niciodată sigură de muzica mea. E din ce în ce mai rău, de fiecare dată cînd o comand.

— Și eu am necazuri, replică prietenul. Cîteodată ideile îmi sînt întrerupte de un ușor zgomot neplăcut.

— Ce este?

— Nu știu dacă este în capul meu sau din perete.

— Plînge-te, în orice caz.

— M-am plîns. Și plîngerea mea va fi înaintată la CM cînd îi va veni

rîndul.

Timpul trecea și ei n-au mai resimțit aceste defecțiuni. Defectele nu fuseseră remediate, dar în ultima vreme ei reușiseră să se adapteze tuturor capriciilor Mașinii. Geamătul din simfoniile din Brisbane nu o mai enerva pe Vashti; îl accepta ca pe o parte a melodiei. Sunetul neplăcut din cap sau din perete nu mai era resimțit de prietenul ei. Și la fel s-a întâmplat și cu fructele artificiale care începuseră să mucegăiască, cu apa care începuse să aibă un miros neplăcut și cu rimele nepotrivite pe care Mașina de poezii începuse să le emită. De toate acestea s-au plîns cu amărăciune la început, apoi le-au acceptat și le-au uitat. Lucrurile au continuat să se înrăutățească.

Dar cu defectarea aparatului de dormit lucrurile s-au petrecut altfel. Aceasta a fost cea mai serioasă oprire. Într-o bună zi în întreaga lume (Sumatra, Wessex, nenumăratele orașe din Courland și Brazilia) paturile comandate de proprietarii lor obosiți n-au mai apărut. Pare un fapt ridicol, dar de aici a început colapsul umanității. Comitetul responsabil cu căderea a fost asaltat de reclamații care au fost îndreptate ca de obicei către CRA care, la rîndul său, i-a asigurat că plîngerile lor vor fi înaintate CM-ului. Dar nemulțumirea a crescut, deoarece omenirea nu era suficient adaptată unei vieți fără somn.

- Cineva se amestecă în treburile Mașinii, au început ei să spună.
- Cineva încearcă să se facă rege, să reintroducă elementul personal.
- Să-l pedepsim pe acel om cu lipsa de adăpost.
- Să o salvăm! Să răzbunăm Mașina! Să răzbunăm Mașina!
- Război! Ucideți omul!

Dar CRA a intervenit și a domolit panica prin cuvinte bine alese. A mărturisit că însăși Repararea Aparatelor necesită o reparație.

Efectul acestei mărturisiri a fost admirabil.

— Desigur, spuse un renumit conferențiar, cel care vorbise despre Revoluția Franceză, el care umplea de splendoare fiecare nouă decădere, desigur că nu vom insista cu plîngerile noastre acum. Repararea Aparatelor ne-a tratat atît de bine în trecut, încît acum sîntem cu toții alături de ea și vom aștepta răbdători refacerea. Vor veni timpuri bune în care va continua să-și îndeplinească bine obligațiile. Între timp, să încercăm să ne descurcăm fără paturi, fără tablete și fără dorințele noastre mărunte. Sînt sigur că aceasta ar fi dorința Mașinii.

Această cuvîntare a fost aplaudată la sute de mile depărtare. Mașina îi mai lega încă. Prin adîncul mărilor, pe dedesubtul lanțurilor muntoase

mergeau firele prin intermediul cărora se putuse auzi și vedea. Numai bătrînii și bolnavii rămăseseră nerecunoscători, deoarece circula zvonul că și eutanasia era dereglată și că durerea reapăruse printre oameni.

Și de citit era greu. Pătrunsese ceva în atmosferă care îi diminuase din luminozitate. Erau perioade cînd Vashti reușea cu greu să vadă pînă la capătul încăperii. Și aerul devenise rău mirositor. Plîngerile deveniseră tot mai puternice, remediile erau neputincioase, iar tonul conferențiarului era eroic atunci cînd striga: „Curaj! Curaj!” Ce importanță are, atîta timp cît Mașina continuă să meargă? Pentru ea lumina și întunericul erau totuna. Și, deși lucrurile s-au mai îmbunătățit după o vreme, strălucirea n-a mai fost aceeași și umanitatea nu s-a mai refăcut de cînd intrase în criză. Se purtau discuții nebunești despre „măsuri” despre o dictatură provizorie, și locuitorilor Sumatrei li s-a cerut să se acomodeze cu lucrurile stației centrale situate în Franța. Dar pentru cei mai mulți, panica domnea și oamenii își consumau forțele rugîndu-se cărții, dovadă palpabilă a puterii Mașinii. Teroarea era gradată – o dată apăreau vești pline de speranțe – Aparatul de Reparat era aproape reparat – dușmanii Mașinii fuseseră desființați – noi centre nervoase care lucrau chiar mai bine luaseră naștere. Dar veni o zi cînd, fără cel mai mic avertisment și fără vreun semn prealabil de slăbiciune, întregul sistem de comunicație se prăbuși. În toată lumea, lumea așa cum înțelegeau ei.

În acel moment, Vashti ținea un curs și remarcile ei anterioare avuseseră mare succes. Continuînd însă, cursanții rămaseră tăcuți și la concluzie nu se mai auzi nici un sunet. Aceasta îi plăcu și de aceea chemă un prieten specialist s-o încurajeze. Nici un sunet: desigur că prietenul dormea. Și așa se întîmplă și cu prietenul următor pe care încercă să-l sune și tot așa pînă își reaminti remarca lui Kuno „Mașina se oprește”.

Fraza tot nu însemna nimic. Dacă eternitatea s-ar opri, desigur că, curînd, va fi pusă din nou în mișcare.

De exemplu, mai era foarte puțin aer și lumină – atmosfera se îmbunătățise cu cîteva ore mai înainte. Și apoi mai exista Cartea și atîta timp cît există Cartea, era un semn de siguranță.

Apoi se prăbuși, căci odată cu încetarea activității veni o teroare neașteptată – liniștea.

Nu cunoscuse niciodată liniștea și apariția ei aproape că a omorît-o pe Vashti – a omorît multe mii de persoane. Chiar de la naștere fusese înconjurată de un zumzet continuu. Și, nedîndu-și seama ce face, apăsă pe

buton, acela care deschidea ușa celulei.

Ușa celulei se deschise, pentru că nu avea nici o legătură cu stația centrală care murea departe, în Franța. Se deschise, dându-i speranțe lui Vashti, care crezuse că Mașina fusese reparată. Se deschise și văzu tunelul șerpuiind și ducând spre libertate. Aruncă o privire și apoi se retrase. Pentru că tunelul era plin de oameni – ea fusese aproape ultima în oraș care se alarmase.

Oameni din toate părțile o împingeau înapoi și acesta era un coșmar din visele ei cele mai urâte. Oamenii se țirau, țipau, încercând să respire, atingându-se unii de alții, dispărînd în întuneric și împingîndu-se de pe peronul căii ferate. Unii se băteau pe lîngă soneriile electrice, încercînd să comande trenuri care nu mai puteau fi comandate. Alții chemau eutanasia, alții cereau respiratoare sau huleau Mașina. Alții stăteau la ușile celulelor lor, temîndu-se ca și ea și întrebîndu-se dacă să plece sau să rămînă. Și în toată aceasta hărmălaie era liniște – liniștea care este vocea pămîntului și a generațiilor trecute.

Nu era mai rău decît singurătatea. Ea închise ușa din nou și se așeză să-și aștepte sfîrșitul. Dezintegrarea continua însoțită de îngrozitoare zgomote. Valvele care închideau aparatul medical erau probabil slăbite pentru că se rupseseră și atîrnau hidoase din tavan. Podeaua s-a clătinat și a aruncat-o pe Vashti din scaun. În sfîrșit, se apropia spaima finală – lumina începea să scadă, și ea știa că lunga zi a civilizației se termina. Se învîrtea prin cameră rugîndu-se să fie salvată în orice caz, sărutînd Cartea, apăsînd buton după buton. Urletele din afară creșteau în intensitate, pătrunzînd chiar prin pereți. Încet, strălucirea celulei ei scădea, reflexiile butoanelor de metal se pierdeau. Acum nu mai putea să vadă biroul și nici Cartea, deși o ținea în mînă. Lumina urma zborul sunetului, aerul urmărea lumina și vidul se întorcea în caverna din care fusese de atîta timp dat afară. Vashti continuă să se învîrtă, ca unii credincioși, țipînd, rugîndu-se, lovind butoanele cu mîini sîngerînde.

De-abia acum ea se refugie în suflet. Cel puțin așa mi se păru, înainte ca gîndirea mea să se oprească. Dacă s-a refugiat în timp, nu pot să-mi dau seama. Ea răsuci din fericire chiar întrerupătorul care elibera ușa și aerul care o învălui, șoaptele care îi răsunau în urechi îi spuneau că se află din nou în fața tunelului și a peronului pe care văzuse oamenii luptînd. Acum nu se mai luptau. Rămăseseră doar șoapte și mormăieli. Acolo în întuneric mureau cu sutele.

O podidiră lacrimile.

Tot lacrimi îi răspunseră. Cei doi plîngeau pentru omenire, nu pentru ei înșiși. Nu puteau suporta gîndul că acesta era sfîrșitul. Înainte ca tăcerea să fie completă, inimile li s-au deschis și au știut atunci ce este mai important pe Pămînt: Omul, floarea cărnii, cea mai nobilă dintre creaturile vizibile, omul care l-a făcut odată pe Dumnezeu asemănător cu sine însuși. Și și-a oglindit puterea în constelații, minunatul om murea încătușat în straietele pe care și le țesuse. Secol după secol s-a trudit și iată răsplata.

Într-adevăr, veșmîntul părea la început ceresc, împrôscat cu culorile culturii, cusut cu firele propriei negări. Și ceresc a fost atîta timp cît a fost un veșmînt și nimic mai mult, atîta vreme cît omul putea să-l lepede după voie și să trăiască prin esența pe care o constituie sufletul său și prin esența tot atît de divină pe care o constituie corpul sau. Păcatul împotriva corpului, acesta era lucrul pentru care plîngeau mai ales, și secolele de greșeli împotriva mușchilor și nervilor și a celor cinci simțuri cu ajutorul cărora puteau cunoaște.

— Unde ești? șopti ea.

Vocea lui din întuneric îi răspunse: „Aici”.

— Mai e vreo speranță pentru noi, Kuno?

— Nici una pentru noi.

— Unde ești?

Ea se fîrî către el peste cadavre. Sîngele li se împrăștie peste mîini..

— Mai repede, șopti ea. Mor! Dar ne putem atinge, ne putem vorbi și asta nu cu ajutorul Mașinii.

El o sărută.

— Ne-am întors la noi înșine. Murim, dar ne-am recîștigat viața așa cum era în Wessex cînd Elpid i-a învins pe danezi. Știm ce știu ei afară, ei care sălășluiau în norii de culoarea perlelor.

— Dar, Kuno, este adevărat, mai există încă oameni pe suprafața pămîntului? Nu este acest îngrozitor întuneric adevăratul sfîrșit?

El răspunse:

— I-am văzut, le-am vorbit, i-am iubit. Se ascund în ceață și ferigi pînă cînd civilizația noastră se va sfîrși. Astăzi ei sînt cei fără de adăpost, mîine...

— O, mîine... Un nebun va porni din nou Mașina mîine.

— Niciodată, spuse Kuno, niciodată. Omenirea a învățat lecția.

Pe măsură ce vorbea, tot orașul se împrăștiase ca un fagure. O navă

spațială pătrunse prin intrarea subterană pe un chei în mină. Se izbi de pământ explodînd și despicînd galerie după galerie cu aripile sale de oțel. Pentru o clipă au văzut visurile moarte și, înainte de a li se alătura, petice din cerul nepătat.

***Traducerea:
M. Bodean și L. Huică***